

РОДНА РАВНОПРАВНОСТ
– ОД ЈЕДНАКИХ ПРАВА ДО ЈЕДНАКИХ
МОГУЋНОСТИ

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

SCIENTIFIC CONFERENCES

Book CXC

DEPARTMENT OF SOCIAL SCIENCES

Book 45

COMMITTEE FOR NATIONAL MINORITIES AND HUMAN RIGHTS STUDIES

GENDER EQUALITY
– FROM EQUAL RIGHTS TOWARDS
EQUAL OPPORTUNITIES

PROCEEDINGS OF THE SCIENTIFIC CONFERENCE
HELD ON SEPTEMBER 27, 2019

Accepted for publication at the 2th Session of the Department of Social Sciences, held on February 18, 2020, after being reviewed by Academicians *Tibor Várady*, corresponding member *Alpar Lošonc*, Professors *Vukašin Pavlović*, *Rade Veljanovski*, *Miodrag Jovanović*, *Irena Pejić*, *Fuada Stanković*, *Marija Draškić*, *Slađana Jovanović*, *Aleksandra Izgarjan*, *Zoran Lutovac*, PhD, *Ljubica Đorđević*, PhD and *Sanja Čopić*, PhD

Editors

Academician TIBOR VÁRADY
MARIJANA PAJVANČIĆ, PhD

BELGRADE 2020

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

НАУЧНИ СКУПОВИ

Књига СХС

ОДЕЉЕЊЕ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

Књига 45

ОДБОР ЗА ПРОУЧАВАЊЕ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА И ЉУДСКИХ ПРАВА

РОДНА РАВНОПРАВНОСТ
– ОД ЈЕДНАКИХ ПРАВА ДО ЈЕДНАКИХ
МОГУЋНОСТИ

ЗБОРНИК РАДОВА СА НАУЧНОГ СКУПА

ОДРЖАНОГ 27. СЕПТЕМБРА 2019.

Примљено на II скупу Одељења друштвених наука, 18. фебруара 2020. године, на основу рецензија академика *Тибора Варадија*, дописног члана *Алијара Лошонца*, професора *Вукашина Павловића*, *Радеића Вељановској*, *Миодрага Јовановића*, *Ирене Пејић*, *Фуаде Сјанковић*, *Марије Драшкић*, *Слађане Јовановић*, *Александра Изјарјан*, др *Зорана Лушовца*, др *Љубице Ђорђевић* и др *Сање Ђојић*

Уредници

академик ТИБОР ВАРАДИ

проф. др МАРИЈАНА ПАЈВАНЧИЋ

БЕОГРАД 2020

Издаје
Српска академија наука и уметности
Кнеза Михаила 35, Београд

Лектура
Младенка Савичић

Коректура
Рајка Павловић

Технички уредник
Никола Сивановић

Штампа
ЈП Службени гласник

ISBN 978-86-7025-870-9

Тираж 300 примерака

САДРЖАЈ

Предговор – Маријана Пајванчић 9

УВОДНА СЕСИЈА

Маријана Хјусон, *Родни режими на полујериферији: социолошка перспектива* 13

Marina Hugshon, *Gender Regimes at the Semiperiphery: Sociological Perspective* 28

Адриана Захаријевић, Катарина Лончаревић, *Род и идеологија: о њобуни прошив једнакости*. 29

Adriana Zaharijević, Katarina Lončarević, *Gender and Ideology: On an Insurrection against Equality* 44

ПРАВО НА РАВНОПРАВНОСТ И ЈЕДНАКЕ МОГУЋНОСТИ

Маријана Пајванчић, Боса М. Ненадић, Горан Марковић, *Конституционализација права на равнојравности и једнаке могућности* 47

Marijana Rajvančić, Bosa M. Nenadić, Goran Marković, *Constitutionalization of the Right to Equality and Equal Opportunities* 65

Зорица Мршевић, *Вишеструка и интерсекционална дискриминација* 67

Zorica Mršević, *Multiple and intersectional discrimination*. 83

Невена Петрушић, Танасије Маринковић, <i>Заштитна права на родну равноправност</i>	85
Nevena Petrušić, Tanasije Marinković, <i>Protection of the Right to Gender Equality</i>	102

Лилијана Чичкарић, Зорана Антонијевић, <i>Изазови и препреке у уредњавању институција и јавних политика у Србији</i>	105
Lilijana Čičkarić, Zorana Antonijević, <i>Challenges and Obstacles to the Gendering of Serbian Institutions and Public Policies</i>	119

Гордана Ковачек Станић, <i>Репродуктивна аутономија жене као људско право</i>	121
Gordana Kovaček Stanić, <i>Reproductive Freedom of the Woman as a Human Right</i>	134

КРШЕЊЕ ПРАВА НА РАВНОПРАВНОСТ КАО ОСНОВНОГ ЉУДСКОГ ПРАВА

Тања Игњатовић, <i>Насилје против жена као кршење основних права – између стандарда и стварности</i>	139
Tanja Ignjatović, <i>Violence Against Women as a Violation of Fundamental Rights – Between Standards and Reality</i>	156

Слободанка Константиновић Вилић, Наталија Жунић, Вида Вилић, <i>Фемцид, друштво и право</i>	157
Slobodanka Konstatinović Vilić, Natalija Žunić, Vida Vilić, <i>Femicide, Society and Law</i>	171

Дубравка Валић Недељковић, <i>Родна небалансираност субјеката/извора информација у новинарским објавама у водећим информативним медијима у Србији</i>	173
Dubravka Valić Nedeljković, <i>Gender Imbalance of Subjects/Sources of Information in Journalistic Coverage in Major Informative Media in Serbia</i>	184

ПРАВО НА РАВНОПРАВНОСТ – ОБРАЗОВАЊЕ, ЕКОНОМИЈА

Татјана Ђурић Кузмановић, Мирјана Докмановић, Ана Пајванчић Цизел, <i>Економски положај жена – родне неједнакости и једнаке могућности</i>	187
Tatjana Đurić Kuzmanović, Mirjana Dokmanović, Ana Pajvančić Cizelj, <i>Economic Position of Women – Gender Inequalities and Equal Opportunities</i>	197

Марија Бабовић, <i>Родне неједнакости на тржишту рада у Србији: стање и политике</i>	199
Marija Babović, <i>Gender Inequalities on the Labour Market in Serbia: the Situation and Policies</i>	214
Горана Ђорић, Драгица Вујадиновић, <i>Образовање за родну равноправност у Србији</i>	215
Gorana Đorić, Dragica Vujadinović, <i>Education for Gender Equality in Serbia</i>	231

ПРЕДГОВОР

Тематска конференција „Родна равноправност – од једнаких права до једнаких могућности“, одржана на иницијативу и у организацији Одбора за проучавање националних мањина и људских права, а под покровитељством САНУ, посвећена је проблематици посебно значајној за људска права не само локално већ и глобално. Две су битне специфичности права на родну равноправност.

Једна специфичност и заједнички именитељ који карактерише положај жена, њихова људска права и реалне могућности да и у пракси уживају нормативно гарантована људска права јесте чињеница да оне чине већину становништва на планети, а да је та већина фактички у положају мањине. Родна равноправност на специфичан начин обједињује обе области које чине садржај рада Одбора за проучавање националних мањина и људских права јер сведочи о реалности у којој већина ужива људска права само уз примену политика и инструмената (начело једнаких могућности и посебне мере) који обезбеђују могућност коришћења људских права мањина.

Друга специфичност је мултисекторска природа родне равноправности која налаже и мултидисциплинарни приступ овој теми. Стога је рад конференције и садржај реферата конципиран тако да обухвата родну димензију у различитим областима друштвеног живота. У складу са таквим приступом, референти и референткиње анализирају родне аспекте у различитим областима у којима се одвија њихов научни и истраживачки рад. Области на које се концентришу садржаји реферата чине четири тематске целине: род и развој – социјални контекст и теоријски приступ, право на равноправност и једнаке могућности, кршење права на равноправност као основног људског права и право на равноправност у економији и образовању.

Теоријски приступ фокусира се на родне режиме на полупериферији који се анализирају из социолошке перспективе и идеолошке контексте у којима се критички разматра приступ родној равноправности у различитим геополитичким контекстима, упозорава на опасност да се она инструментализује као политичко оруђе у борби против демократије, постигнуте једнакости и освојених слобода.

Разматрања посвећена праву на равноправност полова и једнаким могућностима акцентују принципе који постављају уставни оквир за нормативни, институционални и социјални контекст релевантан за (не)могућност остваривања права на равноправност као основног људског права; критички приступ родно заснованој дискриминацији (интерсекционална и вишеструка дискриминација); ефикасност и доступност заштите од родно засноване дискриминације на националном нивоу и на међународном плану; родне асиметрије у расподели моћи које произлазе из структуралних одлика друштва и анализирају се на институционалној равни и јавним политикама; слободно одлучивање о рађању деце као основно људско право и положај жене као титулара овог права.

Кршење права на родну равноправност као основног људског права је тема у оквиру које је пажња усмерена на насиље против жена које се сагледава из перспективе стандарда постављених у међународним уговорима и праксе у Србији, на истраживања фемицида као најекстремнијег кршења женских права и радикализованог вида насиља према женама чији су узроци структуралне природе као и на истраживања родног дисбаланса у медијским садржајима.

Родна равноправност у економији, на тржишту рада и у образовању као део структуралних глобализацијских процеса у постсоцијалистичком и постконфликтном друштву и родне економске неједнакости, анализирају се са акцентом на родни јаз у сфери рада (неједнако учешће жена на тржишту рада, родни јаз у запослености и зарадама, родна сегрегација у занимањима и секторима економије, мање шансе жена да заузму руководеће положаје, неједнако оптерећење и вредновање неплаћеног рада и др.), уз посебну пажњу посвећену образовању које се сагледава из родног угла и из перспективе интегрисања родне компоненте у научне и наставне дисциплине, на различитим нивоима образовања и начине на које је то могуће учинити.

Маријана Пајванчић

РОДНА НЕБАЛАНСИРАНОСТ СУБЈЕКТА/ИЗВОРА ИНФОРМАЦИЈА У НОВИНАРСКИМ ОБЈАВАМА У ВОДЕЋИМ ИНФОРМАТИВНИМ МЕДИЈИМА У СРБИЈИ

ДУБРАВКА ВАЛИЋ НЕДЕЉКОВИЋ*

А п с т р а к т. – Родни дисбаланс у медијским објавама на нивоу извора информација и директно, односно индиректно, цитираних субјеката је један од експлицитних видова кршења женских права из области основних људских права као што је право на давање информација од јавног значаја. У овом раду ће се презентовати резултати критичке анализе садржаја информативних емисија оба јавна сервиса у Републици Србији у периоду од 15. јуна до 15. августа 2019. са фокусом на родну перспективу извора медијских објава. Резултати ће бити коментарисани компаративно у контексту научноистраживачких података добијених у оквиру релевантних медијских истраживања са становишта деконструкције уређивачких политика у односу на родни (дис)баланс. Циљ истраживања је да се уочи колико су жене подзаступљене као извори информација у најрелевантнијим медијима у Србији, јавним сервисима, и на тај начин сагледа колико се на имплицитан и експлицитан начин неодговарајућим уређивачким политикама крши њихово основно људско право а то је право на ширење и примање информација од јавног значаја.

Кључне речи: медији, род, извор информација, субјекат, медијско покривање

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

1.1. *Правни оквир равноправности полова у медијском контексту*

Универзално људско право за давање, примање и ширење информација од јавног значаја установљено је први пут у *Универзалној декларацији о људским правима* (1948), чланом 19 затим и у *Европској конвенцији о заштити људских права и основних слобода* (1950) чланом 10, сва остала међународна и домаћа документа из ове области темељила су се на решењима датим у ова два кровна документа. Значај извора информисања тиме је стављен у фокус разматрања о постојању, односно изостанку једног од људских права.

---

* Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, АЦИМСИ Центар за родне студије

Међународна и домаћа легислатива настала након тога углавном ово право укључују али с тим што се у неким веома јасно спецификује забрана родне неравноправности/дискриминације у области јавног информисања, односно подстицање родног баланса у медијима (на пример у *Уставу Републике Србије* 2006, *Закону о равноправности полова Републике Србије* 2009, *Националној стратегији за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године са Акционим планом за период од 2016. до 2018. године Србије*) или се то чини на имплицитан начин тако што се не спецификује или род као посебна категорија о којој треба водити рачуна баш у средствима јавног информисања, или медији у документима који се баве родном равноправношћу (на пример у поменутом два најзначајнија међународна документа, затим у *Међународном пакту о грађанским и политичким правима* 1971, *Конвенцији о елиминацији свих облика дискриминације жена CEDOW* 1981, *Закону о забрани дискриминације Републике Србије* 2009).

1.2. Деконструкција уређивачких политика медија из родне перспективе

Европска конвенција о заштити људских права и основних слобода (1950), према Маријани Пајванчић (2008: 23) разликује два основна облика дискриминације, непосредни и посредни.

„Непосредну дискриминацију дефинише као свако неповољно поступање према лицу одређеног пола (...).

Посредна дискриминација дефинише се као позивање на привидно неутралну норму ‘једнаку за све’ (...) који, управо због припадности одређеном полу, доводе у неповољан положај лице једног пола у поређењу са лицем другог пола.“

Оба основна облика дискриминације могу се односити и на медијску подзаступљеност жена као извора информација, с тим да је у овој области много чешће присутна посредна дискриминација.

На експлицитном нивоу медији, са фокусом на јавне сервисе као оне које су основали грађани и финансирају их грађани, никада се неће јавно залагати за преваленцију мушкараца као извора информација. Међутим, на имплицитном нивоу увек радије бирају управо мушкарца као носиоца информативне вредности вести. Разлог је што се сматра да у традиционалистичким друштвима већу снагу, тежину и утицај на формирање јавног мњења имају информације које саопштавају мушкарци. Ову тврдњу поткрепљују и резултати многобројних истраживања. На пример ИНДОК центар је 2008. мониторинговао локалне електронске и штампане медије у седам градова Србије. Основни закључци (2008: 37–38) су да је било у свим мониторингованим медијима веома мало медијских објава посвећених жени; жене су само у 15% случајева у фокусу вести; најчешће су као субјекти информација биле жене из сфере спорта, културе и забаве; најмање их је из политике и економије; углавном

је реч о познатим и славним личностима; веома много мушкараца (40%) су главни актери у вестима о женама; само у 1/3 вести жена је главни субјекат; званичне изјаве које су давале жене забележене су у само 10% случајева; као субјекти информација доминирају младе жене у узрасним групама од 18 и 35–49 година; само 4% медијских објава говорило је о родној равноправности.

Исте године (2008), али и у наредним изборним циклусима у Србији (2012, 2016, 2017), медијски мониторинг предизборне кампање радио је истраживачки тим Новосадске новинарске школе. Сви мониторинзи су указали на озбиљну подзаступљеност кандидаткиња као субјеката информација током кампање па чак и у политичком плаћеном оглашавању. Када су ангажоване на високим функцијама у политици (председнице владе или скупштине, министарке значајних ресора) оне говоре у име владе и/или у име странке којој припадају и хвале лидера партије односно особу која је на челу државе, или носилац изборне листе, готово никада у своје лично име, нити се у тим изјавама осврћу на женска права, родна питања и сл.

„Анализа улога у којима се жене појављују када заслуже медијску видљивост у информативној штампи важе скоро исти критеријуми као у ревијалној. Најзначајнији јавни женски ангажман је забављачки. Обично су око половина, у неким новинама и две трећине, жена на фотографијама забављачице, певачице, модели, тв личности. Забављачке улоге једино угрожавају домаће – мајке, домаћице, супруге, пратиље успешних мушкараца. Професионално успешне жене често се појављују као супруге и мајке, или бар морају да открију свој рецепт за помирење 'каријере и породице'. Експерткиње су најчешће психолошкиње, социјалне раднице, саветнице за промашене бракове, козметичарке, саветнице за исхрану и дијете, лекарке, учитељице. Њихова стручност прилагођена је фамилијарној сфери и 'природној' улози жене да брине о породици“.

истиче Сњежана Миливојевић (2004: 17) у истраживању стратегија искључивања жена у медијима као извора информација.

Посебна пажња у теоријским приступима и пракси данас се посвећује женама као жртвама насиља. Резултати анализе садржаја медијских прилога о насиљу у породици указују на тренд чињења невидљивим особе која је насиље доживела, усмерености на физичко насиље са фаталним исходом и оскудне поучне садржаје, као што су садржаји о изреченим казнама, последицама, ставовима и мишљењима (Митро, 2009: 48–51).

У последњем извештају Глобалног медијског мониторинг пројекта 2015. (ГММП) подаци за Србију су у сагласности са онима како у развијеним, тако и у земљама у развоју (мониторинговано 114 земаља). Координаторка пројекта Сњежана Миливојевић¹ је на Факултету политичких наука Универзитета у Београду представљајући резултате навела да се „мушкост у медијима непосредно везује за моћ, чиме се репродукује неједнакост“.

¹ <http://www.fpn.bg.ac.rs/arhiva/node/7119/> приступљено 29.10.2019.

Полазећи дакле од наведених кључних међународних и домаћих докумената и оних који се само делимично, или на имплицитан начин, баве овом тематиком, као и резултата релевантних истраживања о овој теми основна претпоставка је да уређивачка политика јавних сервиса, као медија са посебним задацима када је јавни интерес у питању, барем делимично уважава и у пракси примењује родну балансираност извора информација.

2. ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА

Циљ истраживања је да се уочи колико су жене подзаступљене као извори информација у централним информативним емисијама јавних сервиса (РТВ и РТС) у Србији и на тај начин сагледа колико се на имплицитан и експлицитан начин (не)одговарајућим уређивачким политикама крши, односно уважава, њихово основно људско право, а то је право на ширење и примање информација од јавног значаја.

3. МЕТОД И КОРПУС

3.1. *Метод и истраживачка техника*

Основна метода је критичка анализа медијског дискурса односно критичке студије дискурса (Critical discourse Studies, CDS), како ову методу назива њен родоначелник Теун ван Дијк (2008), дефинишући је као академски правац, посебно заинтересован за критичку анализу дискурсне репродукције моћи и друштвене неравноправности. Према овом аутору критичком анализом дискурса могуће је детаљно преиспитивати различите концепте моћи, пре свега видове злоупотребе моћи, односно доминације, чији резултат је неједнакост и неправда у друштву (Теун ван Дијк, 2008). Овај теоријски академски правац је веома продуктиван када је реч о родном контексту медијске репродукције моћи и неравноправности, дискриминативном искључивању жена, као маргинализоване друштвене групе, из јавног медијског дискурса.

Друштвену моћ Ван Дијк (2008: 30) дефинише као контролу над групама од стране једне друге групе и њених чланова. Моћне елите најпре одлучују ко може да партиципира у неком комуникативном догађају, када, где и са каквим циљем, да би контролисале дискурсе у којима се комуникација одвија. Тако, на пример, контролисањем медијског дискурса могу се контролисати субјекти који пружају информације као и сам проток информација чиме се индиректно и директно утиче на способност доношења одлука у свакодневици, без обзира да ли оне утичу само на дневну праксу појединца, или читаве групе, односно друштва у целини посебно када су, на пример, избори у питању.

Основна техника је квантитативно-квалитативна анализа садржаја која пружа основу за критичку анализу.

Кодни протокол је садржао пет основних категорија (повод за медијску објаву, тема, субјекат, објекат, пол) и припадајуће варијабле, укупно њих 112.

Јединица анализе је била телевизијски прилог од најаве до одјаве укључујући потпуну опрему (аудио-визуелне инсерте, графике, цртеже и томе слично).

3.2. Корпус

Корпус чине информативне емисије оба јавна сервиса, РТВ-а и РТС-а, од 15. јуна до 15. августа 2019.

Анализирано је укупно 233 медијске јединице у централном дневнику на српском језику РТС-а (емитује се сваког дана у 19.30) и 337 јединица анализе у информативним емисијама на српском и мађарском језику РТВ-а. На српском се емитује свакодневно у 17.00 и 22.00, а на мађарском језику сваког дана у 19.00 часова.

Анализа није обухватила спортске прилоге и временску прогнозу.

4. АНАЛИЗА РЕЗУЛТАТА И ДИСКУСИЈА

4.1. Повод за извештавање

Повод за извештавање указује на то колико медијска кућа има конзистентну уређивачку политику, односно колико је професионалног капацитета и поседује ли јасну мисију и визију у односу на превалентан и процењен аудиторијум.

Што је већа медијска иницијатива то је новинарски професионализам озбиљнији и капацитет самог медија већи. То у суштини значи да сам медиј ставља на друштвену агенду теме за које сматра да би заједница требало да буде заинтересована да о њима донесе суд и створи на основу медијски побуђених иницијатива консензус о могућим видовима решавања датог питања. Задатак новинара је да те теме о појавама, догађајима и људима истражи из више извора, уоче што више аспеката које ваља укључити у разматрања и евентуално понуди и могућа решења, односно путеве за санирање садашње и будуће штете.

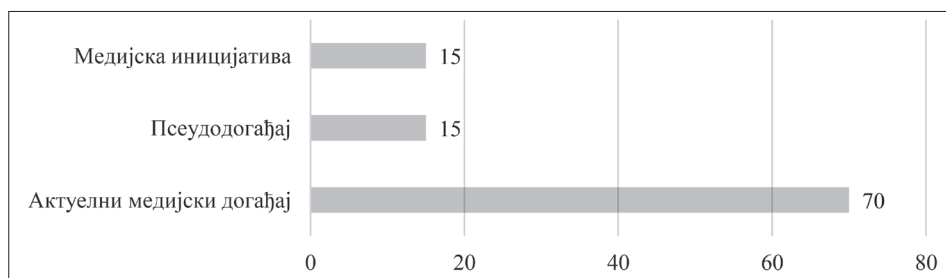
Медијска иницијатива пружа могућност новинарима да као изворе информација укључе што више женских субјеката. Дакле, ако је клишеизирано објашњење медија да у јавном простору има мало активних жена па их зато и нема у медијским објавама у улози субјеката. Дакле, ако је мало оних које су жртве или су експерткиње, или доносиоци одлука, што их квалификује да директно буду цитиране као релевантан извор за информацију од јавног интереса за ширу заједницу, онда је, на основу принципа афирмативне акције, управо медијска иницијатива простор где би жене морале бити у улози субјеката.

Што је мање медијске иницијативе, то је априори и мање шансе да жене буду у улози субјеката. Ваља такође истаћи да су и у медијским иницијативама оне мање заступљене као извори у односу на мушкарце.

Уколико имамо све наведено у виду јасно је колико је медијска иницијатива од 15% у централном дневнику РТС-а и 8% у информативним емисијама РТВ-а на српском и свега 4% на мађарском језику, простор у којем нема много места за жене као субјекте информација.

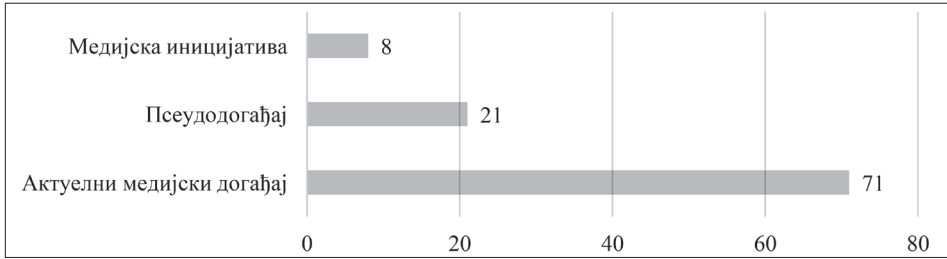
Актуелни догађаји су заузимали више од две трећине повода за медијске објаве у информативним емисијама посматраних медија. Значи да су у улози субјекта, имајући у виду теме, у ствари најчешће представници власти, у којој су углавном мушкарци на позицијама које имају шансу да говоре. Подсетимо да су у Влади Србије Ане Брнабић само 19% министарке. Изузетак је наравно председница владе Србије која је најчешће цитирана особа управо због позиције коју заузима. Ови подаци су потпуно у сагласју са резултатима истраживања ГММП (2015).

И на крају, псеудодогађаји су суштински прикривено оглашавање, дакле бесплатно давање медијског публицитета субјектима и институцијама, односно организацијама различитих модела устројства, које имају моћ и потенцијал да привуку на свој догађај медијску пажњу. Жене као субјекти у псеудодогађајима учествују изузетно спорадично, осим када су председнице странака што је у Србији веома ретко (на пример Милица Ђурђевић, „Заветници“), а када и јесте, реч је о потпуно маргиналним учесницима у политичкој сфери, или је реч о министаркама и председници владе (најчешће) које држе конференције за новинаре. У тих, на РТВ-у на српском 21%, на мађарском 3% и РТС-у чак 15% случајева, такође је минималан број жена као субјеката.

Графикон 1. Повод РТС

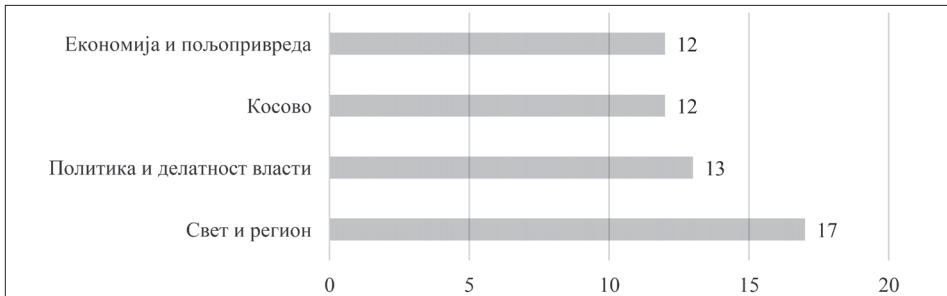

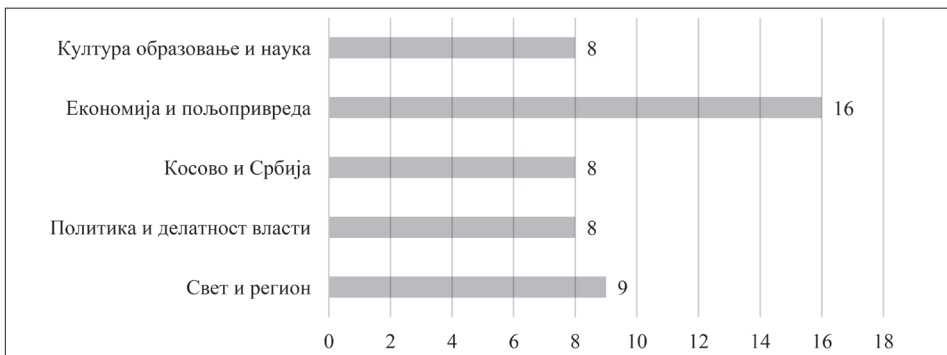
Графикон 2. Повод РТВ

4.2. Тема

Жене су по правилу актерке у догађајима из културе, или су активне у сфери образовања, здравства, судства и спорта. Најчешће теме у узоркованом периоду су биле оне у којима су жене веома ретко субјекти а то је спољна и унутрашња политика, преговори око Косова и економија. То је у сагласју са поменутим резултатима досадашњих истраживања (уп. Сњежана Миливојевић, Дубравка Валић Недељковић, ИНДОК центар).

Графикон 3. Тема РТС

Графикон 4. Тема РТВ

4.3. Субјекти

Субјекти су у корелацији са темама којима се углавном баве мушкарци јер су теме о којима говоре традиционалистички управо намењене мушкарцима. Осим председнице Владе чија функција је номинује да буде извор информација, а не то што је садржај о којем говори везан за, на пример, људска и посебно женска права. У РТВ-у субјекти који говоре о култури и образовању су заступљени са 8% , грађани 6% и посебне групе 4%.

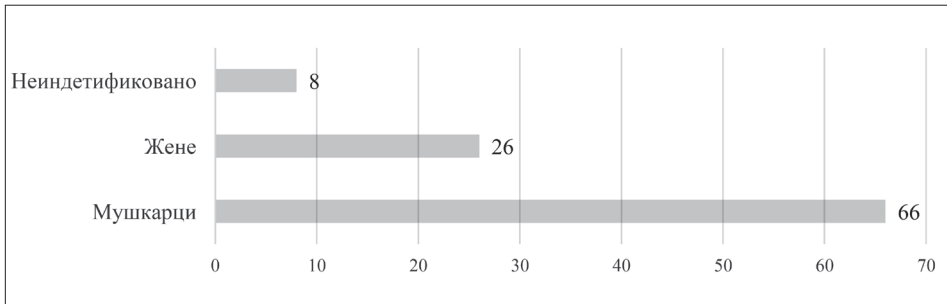
У информативним емисијама РТС-а главни извори информација су мушкарци у 66% случајева, у РТВ-у на српском још више – у 72% а на мађарском у 66% случајева. Дакле, жене иако чине већину у општој популацији (51,3%) , иако су као резултат увођења квота у парламенту заступљене са 37%, односно у Скупштини Србије седе 94 посланице, и министарки у Влади Ане Брнабић још четири од укупно 21. ресора (19%), иако су судство, образовање, здравство постале одавно женске професије, у медијима као извори информација оне су заступљене далеко испод њихове партиципације у јавној сфери (у РТС-у 26%, у РТВ-у на српском 21% и на мађарском 28%).

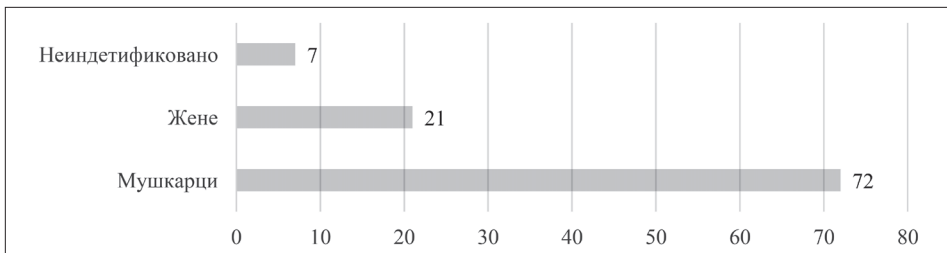
Графикон 5. РТС субјекат

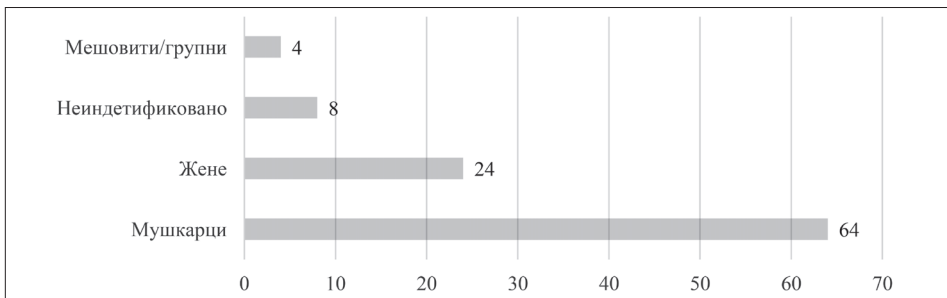
Графикон 6. РТВ субјекат

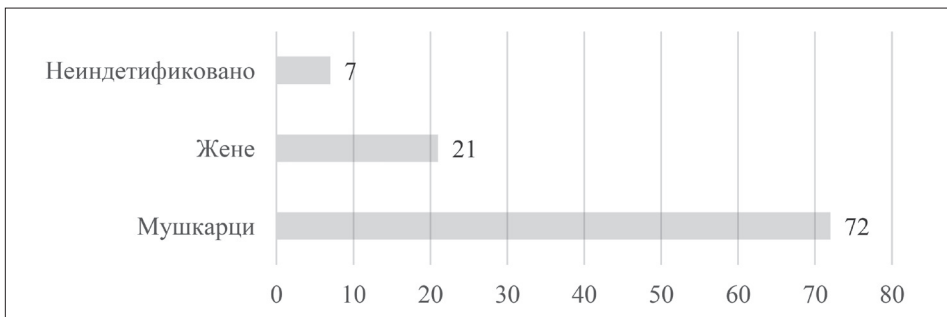
Графикон 7. РТС, пол, 2019.

Графикон 8. РТС, пол, 2016.

Графикон 9. РТВ, пол, 2019.

Графикон 10. РТВ, пол, 2016.

5. ЗАКЉУЧАК

Основна претпоставка овог истраживања да уређивачка политика јавних сервиса барем делимично уважава и у пракси примењује родну балансираност извора информисања у медијским објавама у оквиру централних информативних емисија није потврђена анализом садржаја проведеном од половине јуна до половине августа 2019. у програмима РТВ-а (на српском и мађарском језику) и РТС-а (на српском језику).

Експлицитна порука, посредована у најзначајнијим дневним информативним емисијама које окупљају и највећи број гледалаца, коју шаљу јавни сервиси, основани од грађана дакле и грађанки, финансирани од тих истих грађана и грађанки, је да у Србији право да јавно говоре, жене имају веома ретко и то углавном само уколико су на таквој јавној позицији која је сама по себи носилац јавног говора. Истовремено, јавни сервиси, следећи матрицу већ давно установљену у јавној сфери, женама ређе дају прилику да јавно говоре, односно мање су директно цитиране у медијским објавама у оквиру информативног програма јавних сервиса. Овај налаз кореспондира са многим до сада рађеним истраживањима видљивости жена као субјеката у медијским објавама у Србији, али и у другим земљама у свету (ГММП извештај за 2015, Сњежана Миливојевић, 2004, Дубравка Валић Недељковић мониторинзи предизборних кампања итд.).

Може се тврдити да су у посматраном периоду у објавама јавних сервиса у оквиру информативних емисија мушкарци ти који репрезентују друштвену моћ и на тај начин се уз помоћ медија формирањем традиционалистичког дискурса, у којем доминира маскулинитет, продукује друштвена неједнакост што је супротно основном задатку јавних сервиса дефинисаном у члану 7 Закона о јавним медијским сервисима (2014) којим се, између осталог, широко посматрано, наводи и то да јавни интерес не може имати дискриминаторни однос према било којим друштвеним групама.

Упутство за бољу праксу јавним сервисима требало би да се заснива на препорукама ГММП-а. Према акционом плану² који је пројекат поставио, требало би до 2020.

„све редакције јавних медија (требало би да) подржавају родну равноправност, у 100 одсто јавних и 40 одсто приватних медија. Глобално присуство жена у медијима би требало да достигне 50 одсто, а у бар 30 одсто вести требало би да се баве темом родне равноправности из критичке перспективе људских права и кроз оспоравање родних стереотипа. Годину 2020. требало би да дочекамо без сексизма и мизогиније у информативним медијима“.

---

² <http://www.fpn.bg.ac.rs/arhiva/node/7119>

ЛИТЕРАТУРА

- Баћановић, Вишња (2008). Кандидаткиње, мониторинг присуства жена кандидаткиња у медијима током предизборних кампања за локалне и покрајинске изборе 2008. У: *Кандидаткиње* (ур. Дубравка Валић Недељковић). Нови Сад : ННШ, стр. 13–24.
- Европска конвенција о заштити људских права и основних слобода* (1950). <http://www.zastupnik.gov.rs/images/SerbianSerbe01.pdf> (приступљено 20.10.2019).
- Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена CEDAW* (1981). <https://ljudskaprava.gov.rs/sh/ljudska-prava-0> (приступљено 20.10.2019).
- Међународни пакт о грађанским и политичким правима* (1971). Службени лист СФРЈ бр. 7/1971.
- Миливојевић, Сњежана (2004). *Жене и медији: Стратегије искључивања*. Београд: Генеро, специјално издање.
- Миливојевић, Сњежана (national coordinator), Данка Нинковић Славнић, Маријана Матовић (2015). Who makes the news? GMMP: Global Media Monitoring Project 2015 National Report Serbia. http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the-news/Imported/reports_2015/national/Serbia.pdf (приступљено 29.10.2019).
- Миливојевић, Сњежана (2015). ГММП 2015: Информативни свет је доминантно мушки. <http://www.fpn.bg.ac.rs/arhiva/node/7119> (приступљено 29.10.2019).
- Митро, Вероника (2009). Истраживачки извештај: *Како медији у АП Војводини извештавају о насиљу у породици и другим облицима родно условљеној насиљу*. Нови Сад : Секретаријат за рад, запошљавање и равноправност полова, Извршно веће АП Војводине и Женске студије и истраживања, Нови Сад.
- Национална стратегија за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године са Акционим планом за период од 2016. до 2018. године*. <https://www.mgsi.gov.rs/lat/dokumenti/nacionalna-strategija-za-rodnu-ravnopravnost-za-period-od-2016-do-2020-godine-sa-akcionim> (приступљено 28.10.2019).
- Пајванчић, Маријана (2008). *Правни оквир равноправности полова*. Нови Сад: Завод за равноправност полова.
- Републички завод за статистику Србије (2019). *Процене становништва*. <http://www.stat.gov.rs/sr-Latn/oblasti/stanovnistvo/procene-stanovnistva> (приступљено 28.10.2019).
- Валић Недељковић, Дубравка (Не)видљивост жена у политичком ТВ споту?; *Анализа дискурса политичког ТВ спота у предизборној кампањи '07 у Србији* (2007). *Линк* (Нови Сад). – ISSN 1451-3420. – Год. 6, бр. 57, септембар стр. 23–26.
- Валић Недељковић, Дубравка (2008а). *Анализа садржаја политичке ТВ рекламе у предизборној кампањи 2008. у Србији // МИОКО (Петроварадин)*. – ISSN 1820-6778. – Бр. 2/3 (септембар 2008), стр. 49–59.
- Валић Недељковић, Дубравка (2008б). *Двострука дискриминација (Невидљивост жена кандидаткиња у предизборној кампањи 2009. у медијима на језицима националних мањина) // Линк* (Нови Сад). – ISSN 1451-3420. – Год. 7, бр. 67/68, јул/август (2008), стр. 33.
- Валић Недељковић, Дубравка (2016а) *Политичко плаћено оглашавање – ТВ спот: страначке поруке бирачима Србије 2014. и 2016. = Political paid advertising – TV clip : political party messages to the Serbian voters in 2014 and 2016 // Media and communication*. – ISSN 2336-9981. – Год 3, бр. 5 (2016), стр. 29–41.

- Валић Недељковић, Дубравка (2016б). Предизборна кампања 2016. у српским локалним онлајн медијима // *Дигиталне медијске технологије и друштвено-образовне промене 6* / [уредници] Дејан Пралица, Норберт Шинковић. – Нови Сад: Филозофски факултет, Одсек за медијске студије, 2016. – (Медијска истраживања ; Зборник 6). – стр. 367–377.
- Валић Недељковић, Дубравка (2017). Уређивачка политика јавних сервиса уважава и у пракси примењује родну балансираност извора информисања. Универзална декларација о људским правима (1948). <http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2013/02/Univerzalna-deklaracija-o-ljudskim-pravima-1948.pdf> (приступљено 20.10.2019).
- Устав Републике Србије* (2006). https://www.paragraf.rs/propisi/ustav_republike_srbije.html.
- Закон о забрани дискриминације* („Службени гласник РС“, број 22/09).
- Закон о равноправности полова* („Службени гласник РС“, број 104/09).

Dubravka Valić Nedeljković

GENDER IMBALANCE OF SUBJECTS/SOURCES OF INFORMATION IN JOURNALISTIC COVERAGE IN MAJOR INFORMATIVE MEDIA IN SERBIA

S u m m a r y

Gender imbalance in media coverage at the level of sources of information and directly or indirectly cited subjects is one of the explicit forms of violation of women's rights in the field of fundamental human rights, such as the right to provide information of public importance (Article 10 of the European Convention on Human Rights and Article 19 of Universal Declarations of Human Rights).

This paper will present the results of a critical analysis of the content of news broadcasts of both public service broadcasters in the Republic of Serbia from June 15 to August 15, 2019, with a focus on the gender perspective of media coverage. The results will be commented on in the context of scientific and research data obtained in the context of relevant media research from the standpoint of deconstruction of editorial policies in relation to the gender (im)balance made in Serbia in recent years.

This research aims to identify the extent to which women are underrepresented as sources of information in the relevant media in Serbia and thus to see how implicitly and explicitly inappropriate editorial policies violate their fundamental human rights, namely the right to disseminate and receive information of public importance.

Keywords: media, gender, sources of information, subject, media coverage